

נורית שי

עריכה לשונית וספרותית

הנחיות הגהה מחייבות

(מאת: נורית שי)

הספר מגיע לשלב ההגהה לאחר עריכה קפדנית ולאחר אישור המחברים. יש לזכור שהעורכים הם אלה שהיו בקשר רציף עם המחברים, והם אלה שהבינו את רצונותיהם. לכן יש לחשוב היטב לפני החלטה על ביצוע תיקונים כלשהם, ולתקן **אך ורק** טעויות לשון, טעויות כתיב וטעויות הגהה (מירכאות שנשכחו, רווח מיותר, אות שנשמטה וכדומה).

להלן דגשים שחובה להקפיד עליהם:

1. **אין להחליף משפט תקני אחד באחר** (אפשר להציע חלופה בהערה בצד).
2. **אין לשנות את הפיסוק: האקדמיה ללשון העברית** כותבת: "כללי הפיסוק שלהלן אינם כללים נוקשים, בחינת חוק ולא יעבור; במקרים רבים נוסחו הכללים באופן המותיר מקום לשיקול הדעת של הכותב. בייחוד הדברים אמורים בכללי הפסיק...". ואכן, בקריאת הכללים עצמם תגלו שהאקדמיה מנסחת המלצות יותר מאשר כללים: "רשאי הכותב", "אפשר אך אין הכרח", "נוהגים", "יש המסמנים" וכו'.
האקדמיה ללשון העברית משחררת את החבל עוד יותר כשמדובר בטקסטים ספרותיים: "נדמה שאפשר לקבוע שהפיסוק הוא עניין סגנוני יותר משהוא עניין דקדוקי. הדבר בולט בשימוש הפיסוק בטקסט הספרותי". בכתבה ספרותית יש לפיסוק ולאורך המשפטים תפקידים נוספים. פעמים רבות לאתנחתות (או לחוסר באתנחתות) יש משמעות מעבר למילים עצמן, למשל: לעכב ולמתוח, לתת תחושת דחיפות או להעביר הלכי רוח של הדמויות. מכאן, בזמן ההגהה **אין לגעת בסימני הפיסוק – לא להוסיף ולא למחוק!**
3. מהסיבה הנ"ל, **אין לגעת באורך המשפטים**. אין לקצר משפט ארוך, גם אם מסורבל, ואין לצרף משפטים קצרים יחד.
4. **אין לשנות מקרים שחוזרים בעקביות** לאורך הטקסט. יש לוודא שנשמרת אחידות בטקסט, ואם אין האחדה יש לתקן לפי הצורה השלטת. למשל, אין לשנות "תל-אביב" או "חד-צדדי" ל"תל אביב" או "חד צדדי"; אין לשנות "יומיומי" ל"יום יומי"; אין לשנות "זהו" ל"זה"; אין לשנות "אינסוף" ל"אין סוף", אין לשנות "שנות ה-90" ל"שנות התשעים" ואין לשנות "עשרים אחוזים" ל"עשרים אחוז". וכו'.
5. **בקטעי הדיאלוג, אין לתקן טעויות לשון או לסגנן את המשפטים**. דיאלוגים צריכים להיות כתובים בשפה דיבורית אותנטית, המאפיינת את הדמות. לכן יש בדיאלוגים טעויות לשון מכוונות (ערומים, העיז, לפני ש... בגלל ש... מזרון וכדומה).

↓המשך↓

נורית שי

עריכה לשונית וספרותית

6. מיקום הנקודה והפסיק לפני המירכאות או אחריהן תקין, וחשובה האחידות. **אין לשנות מיקום עקבי של נקודה ופסיק ביחס למירכאות.** אם נמצאת חריגה, יש לשנות לפי המיקום הקיים ברוב הספר.
 7. המילים "פנים", מטבע", "רוח", "דיו", "סכין" ועוד יכולות להיות גם זכר וגם נקבה. **אין לשנות את המין הדקדוקי של מילים כאלה.** אם אין עקביות, יש לקבוע לפי הכתיב הנפוץ יותר בטקסט.
 8. המילים "זאת" ו"זו" זהות לחלוטין במשמעותן, והבחירה היא סגנונית. כנ"ל לגבי "כיוון ש" ו"מכיוון...". "אלה" ו"אלו" ועוד. **אין להחליף מילה במילה זהה לה במשמעות.**
 9. הכתיב ללא ניקוד התקני השתנה, אך עדיין יש מחברים המעדיפים "אמא" על פני "אימא" או צהריים על פני צוהריים, ומילים נוספות שאינן לפי כללי הכתיב התקני, הישנים או החדשים. **בשום אופן אין לשנות את הכתיב, אך יש לוודא שהבחירה עקבית.** אם אין עקביות, יש לקבוע לפי הכתיב הנפוץ יותר בטקסט.
 10. במקרים רבים, המחברים ממציאים מילים או מטים מילים בכוונת תחילה בצורה שאיננה מקובלת. יש לשים לכך לב ולא לתקן למילה תקנית.
 11. בזמן ההגהה אין להוסיף סימני קריאה, סימני שאלה, שלוש נקודות ומירכאות (אלא אם הן חסרות בדיאלוגים).
- אם יש ספק או הצעה לתיקון מילים ולשיפור הטקסט, יש להוסיפה בהערה בקובץ במקום הרלוונטי, ובשום אופן לא כרשימה בקובץ נפרד.** העורך ומחבר הספר יחליטו אם להטמיע זאת בספר.
- כל תיקוני ההגהה צריכים להיעשות במצב "מעקב אחר שינויים".**
- אם נתקלת בבעיה או בשאלה כלשהי, אפשר ורצוי ליצור איתי קשר ולהתייעץ.

עבודה נעימה,

נורית שי